

A 6. élőnyelvi konferencia

Az 1988 óta már hagyománnyá vált őszi élőnyelvi konferenciát 1988 és 1990 után az idén harmadszor is Budapesten rendezte az MTA Nyelvtudományi Intézetének élőnyelvi kutatócsoportja. A konferencia központi témája a határainkon belüli és kívüli kétnyelvűség, címe Magyar kétnyelvűség, kisebbségi magyar nyelvhasználat volt. A konferenciára örvendetesen nagy számban érkeztek a határon túli magyar nyelvterületekről: Kolozsvárról, Nyitráról, Pozsonyból, Újvidékről és Ungvárról.

A nyitó előadást az Egyesült Államokból érkezett, jelenleg éppen Budapesten kutató Juliet Langman tartotta, bemutatva a kétnyelvűség kutatásának modern irányzatait, különös hangsúlyt helyezve a nyelvtudás és a nyelvhasználat pszicholingvisztikai kérdéseire, a makro- és mikrokörnyezet szociolingvisztikai problémáira; előadása végén kiemelte a magyar nyelvterületen előforduló kétnyelvűség-típusok vizsgálatának jelentőségét.

Göncz Lajos, a konferencia pszichológus résztvevője azt elemezte, hogy az oktatás nyelve a heterogén nyelvi környezetben élő gyermekek személyiségfejlődésére milyen hatással van; hogyan befolyásolhatja az iskola az adott közösségben használt nyelvek megőrzését, elhagyását illetve elsajátítását. Tematikájában idekapcsolható az az előadás, amely a kétnyelvű gyermekek nyelvsajátításának sajátosságairól szólt (Jarovinskij Alekszandr), illetve amely azt elemezte, hogy egy kétnyelvűvé vált amerikai kisgyerek milyen kommunikatív stratégiákat alkalmazott, amikor, kimerülve a magyar nyelvi környezetből, fokozatosan gyengülni kezdett magyar nyelvi kompetenciája (Kassai Ilolan).

A magyarországi nemzetiségek közül a szlovákok, a solymári svábok és a kétegyházi románok bilingvizmusát ismertető előadások hangzottak el, Borbély Anna például az utóbbiak körében kérdőívvel végzett vizsgálatát mutatta be, amely a nyelvhasználathoz kötődő attitűdök megismerésére irányult.

A kárpátaljai magyarság kétnyelvűségével foglalkozó előadások közül érdemes megemlíteni a még egyetemi hallgató Csernicskó Istvánét, aki a kárpátaljai magyarság bilingvizmusának történetét és a mai típusait mutatta be, A felvidéki magyar nyelvvel foglalkozó előadások közül kiemelhetjük Lanstyák Istvánnak a szlovákiai magyar argót és Szabómihály Gizellának a társadalmi helyzet és a szlovákiai magyar nyelvváltozat értékelése közötti összefüggéseket elemző előadását. Több dolgozat foglalkozott a magyar nyelv vajdasági illetve erdélyi, egy pedig ausztriai kontaktusváltozatával. Fodor Katalin nagy tetszéssel fogadott előadásában a csángók identitásproblémáinak nyelvi és nyelven kívüli (történeti-politikai, kulturális-művelődéstörténeti, vallási) okait elemezte. Azt a következtetést vont le, hogy a különállás elsősorban arra vezethető vissza, hogy a 19. századra a csángóság már nem tartozott a viszonylag egységes magyar tömbhöz, így nem vett részt a nemzeté válásban és az azt kísérő kulturális folyamatokban, ugyanakkor periférikus helyzetük óvta meg őket az asszimilációtól. Az évszázadokra visszanyúló elszigeteltség viszont mára olyan általános kilátástalanság-érzést alakított ki, amely fölgyorsítja eltűnésüket. A konferencia kedves vendége volt az a csángó fiatalasszony, aki két rövidebb imát mondott el Szabó T. Ádám előadásának „illusztrációjaként”.

Kontra Miklós előadása a kétnyelvűség viszonylag kevésbé kutatott területével, az intonációval foglalkozott South Bend-i gyűjtése alapján, rámutatva a klasszikus labovi

interjúk alkalmazásának módszertani korláza, és ismertette a vizsgálat megtervezésekor fölmerült problémákat, példaként az amerikai magyar kérdőintónáció alakulásnak vizsgálatára irányuló hipotézisét és kutatási tervét mutatva be. Szintén az amerikai magyar nyelvet megcélzó kutatásokra alapult Bartha Csilla előadása, amelyben azt taglalta, milyen szempontokat kell figyelembe venni, ha a nyelvcsere társadalmi illetve nyelvi vonatkozásán kívül ennek harmadik dimenzióját, az egyes beszélők illetve beszélői csoportok nyelvhasználatában, nyelvében bekövetkezett változásokat tanulmányozzuk.

A szervezők szándéka szerint a konferencia anyaga a korábbi gyakorlathoz hasonlóan nyomtatásban is meg fog jelenni. A következő, 1994 őszére tervezett élőnyelvi konferencia lehetséges színhelyeként Pozsony neve hangzott el.

Sándor Klára